

hoz. Ez a mű a Felső személye körüli miniszter s a belügyminiszterium útján küldetett a fővároshoz társulatunk számára. Címe: «Die Argentinische Republik als Ziel der europäischen Auswanderung.» Statistisch-geographische Uebersicht über das Land und seine Hilfsquellen von allen Gesichtspunkten aus betrachtet durch FRANZ LATZINA. Buenos Aires 1883. (Térképpel.)

KIÁLLÍTÁSI ÜGYEK.

Az 1885-ik évi budapesti általános kiállítás *bányászati, kohászati és földtani (VI-ik) szakcsoportját* illető közlemények.

Felhívás Magyarország bánya- és kohóbirtokosaihoz az 1885-ben Budapesten tartandó általános kiállítás ügyében.

Az országos kiállítás, mely 1885 tavaszán Budapesten meg fog nyíltni, hivatva lesz mindazt bemutatni, a mi szépet és jeleset a magyar föld terem s a mit a magyar föld területén előállítanak.

Magyarország legjelentékenyebb termelő ágai között a bányászat és a kohászat első helyen áll. Méltán megilleti ezeket az a figyelem, hogy a kiállításban oly fényesen és oly gazdagon legyenek képviselve, a minő fény az oly vállalatokat megilleti, a melyek egyrésről önmagukban véve nagyfontosságú faktorok az ország nemzetgazdasági és anyagi fejlődésében, másrésről pedig a testvértudományok számára és azokkal vállvetve egyszersmind nagybecsű tudományos eredményeket is szolgáltatnak. Ez a kiváltságos rang emeli a bányászati és kohászati vállalatokat az országnak valamennyi más ipari vállalatai fölé.

Mióta a bányász csákánya Magyarország bérceit megbontotta, s mióta az első kohó parázsa fellobbant, a Kárpátok övezte nagy amphitheatrum térein sohasem kínálkozott alkalom, ilyen, mint a mostani, eddig még soha, se a Királyhágón innen, se azon túl — arra, hogy Magyarország ásványi kincseit, érzekben való gazdagságát s bányászati és kohászati vállalatainak fejlettségét az igaz-valónak megfelelőleg és méltóan bemutassuk.

Magyarország bányászai és kohászai! E nemes és nagyfontosságú feladat megoldása mireánk vár. Nemzetünk színe-java, hazánk értelmisége feszült kíváncsisággal várja a nagy mű létrejöttét s máris rokonszenves érdeklődéssel kezdi kísérni a fejlődés mozzanatait. S ha ez a közönség *jelentékeny eredményt* vár a kiállításnak minden ágától, hogy ne várna mitőlünk sokat!

Nincs Magyarországon vállalat, a mely hazánknak kincses gazdagságát és saját létezésének nagy fontosságát képes lenne oly előnyösen bemutatni és megbizonyítani, mint a bánya- és a kohóvállalatok.

Ez a rangbéli előny és e nagy fontosságnak a tudata lelkesítsen és buzdítson bennünket fokozott tevékenységre. Mutassuk meg a nemzetnek s a bennünket meglátogató idegen vendégeknek, első sorban is a saját érdekünkben: mink van és mit tudunk, mennyire fejlődtek szakbeli tudományos és gyakorlati ismereteink s mit vagyunk képesek előállítani.

A kiállításban való fényes és vállalatainkhoz méltó megjelenés által vívjuk ki a magunk számára a nemzet elismerését s eredményeink útján neveljük és erősítsük meg a nemzeti öntudatot. A nemzet számára pedig szerezzük meg a külföld elismerését és tiszteletét.

A hazafias munkában legyen velünk a jó szerencse! *Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur.*

A kiállítás ügyét Magyarország bányá- és kohóbirtokosainak nagybecsű jóindulatába ajánljuk.

Budapesten, az 1883 október 22-ikén tartott szakbizottsági teljes ülésből.

DR. PETHŐ GYULA,
bizottsági jegyző.

ZSIGMONDY VILMOS,
bizottsági elnök.

E felhívással s az alább következő részletes programmal kapcsolatban megjegyezzük a következőket:

Az országos bányászati, kohászati és földtani szakbizottság mindenekelőtt azt akarja elérni, hogy Magyarország bányászati és kohászati vállalatai ne csak méltón s az őket megillető gazdagsággal legyenek képviselve, de hogy a kiállítás egyszersmind olyan legyen, a melyből a szakcsoport megtekintői tudományos és gyakorlati tekintetben egyaránt kimerítő felvilágosítást meríthessenek.

Ehhez képest a bizottság abban állapodott meg, hogy Magyarország bányászati és kohászati terményeiből s az ország földtani viszonyait megismertető térképekből, kőzetekből és kővületekből egy nagy gyűjteményes s egyszersmind tudományos kiállítást rendez. Tekintetbe véve azt, hogy az építendő nagy csarnokban erre a célra a központi bizottság már eleve is igen nagy teret bocsátott rendelkezésünkre, a fukarkodásra nincs okunk.

E tudományos collectiv kiállítás tárgyai sem térdíjat nem fizetnek, sem a felállításért nem tartoznak semmit megtéríteni.

Igen kérjük ezeknél fogva az összes kiállítókat, méltóztatnának ez ügyben a szükséges intézkedéseket megtenni, s kiállítandó tárgyaikat a helyi szakbizottság, illetőleg a kerületükbeli kir. bányakapitány útján — a ki az országos szakbizottságnak egyszersmind végrehajtó közege — mentől előbb bejelenteni. Kérjük ezt annál inkább, mert a bejelentés határideje az általános kiállítási szabályzat 5-ik §-a értelmében (lásd a bejelentő ív hátlapján) a folyó 1883. év december végével már le fog jární.

Megjegyezzük itt egyszersmind azt is, hogy a bányászati és kohászati kiállításba egyáltalán csak olyan *munkagépek* küldhetők be, a melyek valamely eljárás vagy művelet megvilágosítására szolgálnak; továbbá, hogy efféle gépeket ebben a

(VI-ik) szakcsoportban nemcsak bánya- és kohóvállalatok, hanem esetleg gyárosok is állíthatnak ki, de a nélkül hogy e VI-ik szakcsoportban leendő bírálatra és jutalmazásra igényt tarthatnának. A hajtógépek kivétel nélkül a gépészeti szakcsoportba fognak utasíttatni.

Végül az országos szakbizottság még a *nagy vállalatokhoz* fordul egy komoly kérelemmel; azokhoz, a melyek talán a kiállítási szabályzat 6., 10. és 11. §§-ai értelmében önálló pavillonokban vagy magában az iparesarnokban külön is óhajtják és fogják terményeiket kiállítani.

Igen nagyon kérjük mindezen vállalatokat, méltóztatnának az ügy érdekében a saját önálló kiállításaikon kívül *egyszersmind* a collectiv kiállításban is részt venni és pedig oly módon, hogy küldenének be mintaközeteket, nyers anyagaikból és terményeikből mutatványokat, s küldenék be térképeik, profiljaik és statistikai adataik egy-egy másolatát.

Egyebekre nézve a részletes programm és a kiállítás általános szabályzata ad felvilágosítást.

A bányászat, kohászat, és földtan

(VI. csoport)

részletes programja.

Ezen csoportba tartoznak:

A) Földtani térképek és munkálatok, a felvételi módnak előtűntetése és az országban előforduló építőanyagok mintáinak bemutatása.

B) A bányászat és kohászat három alosztályban, jelesen:

1. Fém-bányászat és kohászat:
2. Vasbányászat és kohászat;
3. Kőszénbányászat.

a) A bányászat- és kohászat terményei és készülékei. Ásványok és érczek gyűjteményei és mutatványai. Tűzálló anyagok, nyerskénkö, kőso, főttso. — Ásványtüzelők, különféle szenek, briquettes, koks, asphaltok és asphaltkövek, földgyanta, nyerskőolaj stb. Nyersfémek: öntvények, vasak, aczélok, aczelnemű vasak, vörösréz, ólom, ezüst, horgany; kénsav, gáliczsók s egyéb nedves úton előállított termékek. A nyersfémek feldolgozásának eredményei, kohászati öntvények, kereskedelmi és alakvasak, vasuti kerekék, sínek és szegek, vas-, réz-, ólom és horganylemezek. Pénzverés. Feldolgozott fémek: nagyobszerű és nehézsúlyú hámor- és kovácsmunkák, vontasövek, láncok, kapák, kaszák, ásók, sodronyok stb.

b) A bányászat- és kohászat műszerei, segédeszközei és munkálatni, ártézi kutak és repesztölynek furására, kőszéntörésre és kőfejtésre szolgáló gépek. Az érc-, kő- és kőszénbányák kiaknázásánál előforduló munkák mintái, tervei és szelvényei. Fejtési tervek, a bányában czélszerűnek bizonyult szállítási és szellőztetési berendezések mintái, biztosító lámpák. Ásvány- és forrásvíz felfogó-, emelő- és szállítógépek, szállítókas-felfogó készülékek, lég- és víz-szivattyúk (a mennyiben a bányászatot szolgálják). Érczelőkészítés, a koks- és briquettes-termelés készülékei. Minden a fém-, vas- és aczélgyártásra szolgáló pestek, kemenczék és készülékek. Az érczek feldolgozásával foglalkozó műhelyek készülékei.

c) A bányá- és kohómunkások anyagi és szellemi jólétének előmozdítására vonatkozó intézkedések és berendezések (fogyasztási, segélyezési és közmivelődési egyesületek, társpénztárak, gyarmatházak stb.)

d) Bányászati és kohászati szakoktatás.

* * *

A bányászat, mint hazai őstermelésünk egyik főágának bemutatásánál a főszólyt arra kell fektetni, hogy a különemű érc-, kőszén- és sótelepek viszonyai a lehető leghivebben ábrázoltassanak. A rajzokhoz a telepek kőzetei és ásványai, a mellékkőzet és a netalán kiváló ásványok melléklendők. Nagyobb dísz- és mutatványpéldányok kivételével, a könnyebb áttekintés végett a következő méretek tartandók meg: 12 cm hosszúság, 8 cm szélesség és 4 cm magasság.

Minden darab felírással látandó el; a felíráson a darab megnevezése, lelőhelye (megye, község, bánya és telep), — érczeknél a tartalom (10 métermázsában = 1 tonnában) feltüntetendő.

A koczka alakjában kiállítandó építési kő szabatosan tíz—tíz cm oldalhosszal bírjon, és ha a kőzet minősége megengedi, az egyik oldallapja csiszolva, a másik oldallapja durván megmunkálva legyen; a felíráson kiemelendő még az is, hogy létezik-e már kőbánya vagy sem? Feltüntetendő továbbá a kőbányabirtokos czíme és a kőbánya távolsága a legközelebbi vasuti- vagy hajóállomástól (kilométerekben), a kőzet kelendősegi területe és ha nagyobb köz- vagy magánépületeknél már használtatott volna, azoknak megnevezése és hogy az építkezés mely évben történt.

Az előkészítésnél feltüntetendők az ennél folyamatban levő műveletek vázban (Stammbaum). A műveletek terményei szintén a jelzett méretekben, üvegtáblával fedett megfelelő skatulyákban állítandók ki. A kész gyártmányok minőségének feltüntetése végett azoknak legalább egyik oldala mutassa a friss törést. A fémkohászatnál a műfolyam váza és annak összes terményei szintén a jelzett méretekben állítandók ki.

Kívánatos, hogy a hazai bányá- és kohóipar pontos statisztikai adatok által legyen ismerttetve.

Statisztikailag kimutatandó a lefolyt 20 évi érc-, fém-, nyersvas-, öntöttvas-, aczél-, kőszén- és sótermelés, az illető bányatelkek területi nagysága, az egyes bányá- és kohótelepítvények munkásainak száma, társládáinak pénztári állapota, a balesetek száma, az előkészítéshez szolgáltatott zúzó-érc mennyisége és kihozott fémtartalma, az olvasztásnál felhasznált érc, koks, faszén, kőszén és a tőzeg mennyisége, valamint a felhasznált nyersanyagból kikerült fémmennyiség.

Kívánatos továbbá, hogy az egyes műveknél alkalmazott erőmű és gépészet minősége és nagysága (lóerőben), az aknák mélységei, a bejárható tárnák hossza, a mesterséges tavak víztartalma, a vízfogóárkok hossza, a zúzóknál alkalmazott nyilak mennyisége a különféle olvasztók és egyéb kohászati kemenezékek belső méretei szintén közöltessenek.

Nagy szólyt kell fektetni arra, hogy bányászatunk nevezetesebb kutatási, feltárási és gazdasági — szállítási és szellőztetési műveletei és berendezései leírásban és rajzban vagy mintákban közöltessenek.

Ugyanez áll előkészítési és kohászati berendezéseinkre és munkálatainkra nézve is. Ezeknél az újabb feldolgozási módok leírása és rajzban való feltüntetése is felette kívánatos.

Megjegyeztetik végre, hogy kiváló eredeti új műszerek vagy műfolyamatok kiállítása ninesen kizárva.

A bányászati, kohászati és földtani országos szakbizottság tagjai. — *A m. k. pénzügyminiszterium részéről*: Belházi János, Kerpely Antal (a bizottság alelnöke).

A magyarhoni földtani társulat részéről: *bányászatra*: Zsigmondy Vilmos (a bizottság elnöke), báró Splényi Béla és Bruimann Vilmos; *kohászatra*: Dr. Wartha Vinceze, Grännenstein Béla és báró Leithner Antal; *földtanra*: Böckh János, dr. Krenner József Sándor, Lóczy Lajos és dr. Pethő Gyula (bizotts. jegyző).

Az elnökség által kinevezett tagok: Borbély Lajos, Salgótarján; Dologh János, Selmece; Farbaky István, Selmece; Feldmann Károly, Budapest; Gschwandtner Károly, Budapest; Gezell Sándor (bizottsági jegyző), Budapest; Heinrich Ernő, Zalathna; dr. Hofmann Károly, Budapest; Husz Samu, Oravicza; Hüttl József, Nagyg; Juhó Ferencz, M.-Ujvár; Kachelmann Farkas, Budapest; Kuncz Péter, Budapest; Kuh Tivadar, Budapest; Lánszky István, Felsőbánya; Lukács László, Budapest; Péch Antal, Selmece; Probstner Arthur, Budapest; Reichart N. János, Budapest; Stoll Károly, Budapest; Tallatschek Ferencz, Petrosény; Thoma Károly, Budapest; Wagner Vilmos, Budapest; Wieszner Adolf, Selmece; Zemlinszky Rezső, Salgótarján.

— «*Kiállítási útmutató*» czímen vaskos kis kötet jelent meg BALOGH VILMOS, miniszteri és kiállítási titkár és TOLDY FERENCZ, kiállítási jegyző szerkesztésében. Az 1885-ik évi kiállítás küszöbén igen hasznos és hézagpótló könyv ez a bizottsági tagok s a kiállítók számára egyaránt; mert tökéletesen tájékozhatja magát belőle minden érdekelt fél az iránt, hogy mi a teendője a bejelentéstől kezdve egészen a kiállítás bezártáig és alapos áttekintést nyer az egész kiállítás szervezetéről. Közöl minden előleges tudnivalót és minden hivatalos szabályzatot, közli a helyi és az országos bizottságokat, az összes programokat, ad számos bejelentő-ívmintát stb. A hasznos és ügyes berendezésű, betűrendes tárgymutatóval is ellátott könyv ára 60 kr., s kapható minden könyvtárúsnál s a kiállítás kerületi és helyi bizottságainál